

DEBRECENI PROTESTÁNS LAP

EGYHÁZI ÉS ISKOLAI HETI KÖZLÖNY.

A Debreceni Protestáns Lap
könyvnyomdája Debrecen,
Nyomtató-utca 9. sz. A hova a
lap szétküldésére vonatkozó fel-
szólamlások küldendők. Minden-
nemű nyomdai munkákat felvál-
talunk és jutányos áron végezzük.

Megjelen betenként egyszer szombaton, másfél íven.
Előfizetési ár: egész évre 12 korona, félévre 6 korona.
Hirdetések jutányos áron közöltnék.
E g y e s z á m á r a 30 f i l l é r.

A szerkesztőség és kiadóhivatal
Debrecen, Nyomtató-utca 9. sz.
A hova a lap szellemi és anyagi
ügyeire vonatkozó összes közle-
mények, kéziratok, előfizetési
és hirdetési díjak küldendők.

3-ik Zsoltár.

*De rám nehezedett
Büntető balkezed
Óh én Uram Istenem!
Nincsen csak egy percem,
Hogy nyugodjék lelkem:
Éltem merő küzdelem,
Éltem merő küzdelem.*

*Sokan azt mondják már,
Szabadulás nem vár
Az én gyötrött lelkemre.
Akitől reméltem
Elfelejtett régen,
Magamra hagy vesztembe,
Magamra hagy vesztembe.*

*Pedig én Istenem
Órizóm vagy nekem,
Felmagasztalsz engemet;
Betegség, gond, bánat
Habár reám támad;
Azért mégsem csüggedek,
Azért mégsem csüggedek.*

*Ha erőm tán gyengül,
Hitem meg nem rendül:
Szívem Hozzád emelem,
Lelkemet kitárom,
Kezedbe ajánlom
Én megtartó Istenem!
Én megtartó Istenem!*

*Bocsássál meg nekem
S könnyítsél terhemen,
Meg nem szabadíthat más:
Te vagy édes atyám,
Ki gondot visel rám,
Tetőled jön az áldás,
Tetőled jön az áldás!*

Széki Ákos.

Levelök.

Kétszer is elhangzott ez a felkiáltás a kath. népszövetség disz közgyűlésén: Levelök! Már mint velünk protestánsokkal és a többi akatholikusokkal.

Azt se felejtjük el, hogy ezen a gyűlésen a képviselőház egyik alelnöke szerepelt és hirdette a gyűlölet evangéliumát, a tettek propagandáját. A főrendiház elnöke pedig jelenlétével tisztelte meg a gyűlést és adott súlyt a fenti kijelentéseknek.

Lám ezek az urak kitünően eltudják választani közjogi állásukat a felekezeti érdekektől és követelményektől, vagy talán még kitünőbben összetudják egyeztetni a kettőt egymással.

S mindezt az ország közjava, a magyarság érdekében.

Ezért léptek az utra, melyen a tettek propagandája kezdődik.

Ugyan mit értenek ez alatt az anarkisztikus izü kijelentés alatt?

Azt, hogy ezután is háttérbe fognak szorítani bennünket és az ország közhatalmát és közvagyonát ezután is egy felekezet javára fogják lefoglalni?

De hát eddig is ez történt.

Azt is mondják, hogy a kath. egyház elveit óhajtják minden vonalon érvényesíteni. De hát mi érvényesült eddig? Az állam mint állam mi volt, ha nem katolikus s mi ma is a törvények ellenére? Az állami közcselekményeknél melyik egyháznak van szerepe? Még egy muzeum megnyitása előtt is hová mennek az állam férfiak? A katonaság sortűzzel kiknek asszisztál mind az ur testének felmutatásánál (urnapon), mind a templom szentelésénél (Csernova). Bizony nem nálunk protestánsoknál. Hol foglalták le az állami javakból fenntartott iskolákat egy felekezet részére? Kik ostromolnak egyetemet s kik helyezik be a keresztet törvénytermekbe, közös, állami iskolákba? S kik halásznak szegény veszendő lelkeket a tönkrement emberek között? Kik hajszoják a reversalisokat és dülják fel a családok békéjét mindjárt az esküvő alkalmával?

Nem mi vagyunk szegény magyar kálvinisták, protestánsok, vagy a hogy egy névvel neveznek akatholikusok, hanem a tettek propagandáját véghez vivő klerikális reakció emberei.

Mi még családi tüzhelyünkön sem érezhetjük magunkat biztonságban s ha vannak

felekezetünkhöz tartozó betegek, azok a kórházakban is ki vannak téve minden hitbeli támadásnak és megtántorítási kísérletnek. S még halottjaink nyugalma sincs biztosítva. S ha olyan helyen éri őket utól a végórájuk, a hol nincsen protestáns temető, a 68. 53. t.-cikk, a törvény, a humanitás ellenére megtagadják tőlök a temetői rendes sírhelyet is.

Mindezek és még számtalan sérelmeink nem mentek feledésbe. Ébren tartották újabbak, kellemetlenebbek. Egyházainknak a vegyes nyelvű vidékeken a jezsuita és más missiók által való megrohanása, a hiveknek ünnepélyes isteni tisztelet keretében való rendszeres felbujtogatása. Hitelveinknek, reformátoraink becsmérése és kisebbitése.

Mindezek a sérelmeket, melyekért sohasem az egész magyar kath. egyházat, hanem mindig csak a lelketlen, türelmetlen hecc káplánságot és a hatalomra törekvő ultramontán kisebbséget tesszük felelőssé, mint megannyi mérges fulánkot, a megváltó sebhelyei gyanánt ma is állandóan lelkünkben hordozzuk.

De hordozzuk az anyagi terheket is. Hiveink óriási önmegadóztatással teremtik elő és hordozzák az egyházak és iskolák fentartási szükségseit. Ezenkívül a 48. t.-c., a vallási egyenlőség és a viszonyosság parancsainak ellenére hordozzák a kath. egyház terheit is.

Szatmáron s másutt, hol az önkény és fejedelmi tulbuzgalom reánk parancsolta, mi építünk a kath. egyháznak templomot s mi járunk intézményei fentartásához. Maga Apponyi is türhetetlennek találta, hogy egyoldalú egyházi vizitacionalis jegyzőkönyvek és gyakorlat alapján a kath. plébánusok fizetésére a mi hiveink is kényszerítettnek.

Mi hát az a mi még kell és ami igazán fáj Rakovszkynak és elfogult társaínak, kik mint Bakács Tamás kereszties hadjáratra készülődnek s minket is hasonló készülötekre kényszerítettek? A teljes középkort akarják-e visszaállítani? A vallás háboruk idejét az inkvizíciók borzalmaival? A magyarság kiirtását tervezik, melynek meggyengítését a multban sokszor előidéztek. A régi programm akar érvényesülni: faciam mendicam, dein catholicam, denique servam.

Hát nincs a ki ezt a végzetes tervet meghiusítsa, ennek a gonosz szándéknak ellene álljon s ezt a rosszul alkalmazott tulbuzgóságot, elszabadított fanatizmust megfékezze?

Ha nincs országos hatalom, nekünk kell ellenökbe állannnk.

Az ultramontán catholicum az elnyomás, a

setétség, a felekezeti béke felbontása és a gyűlölet.

Azok a tényezők a melyeken rohama megtörök: a szabadság, hazaszeretet, felvilágosodás és a humanizmus.

Mi is állítsuk csatarendbe és vonultassuk fel sorban ezeket a nagy hatalmakat.

Most hallgassunk el egy időre a minden áron való békesség hirdetésével. A harc idején nincsen többé helyök e beszédeknek. A mi máskor szent kötelesség, s a mely szolgálatot eddig magunk is teljesítettünk s a melynek ígéjét magunk is hirdettük, a mostani körülmények között könnyen árulás számba mehet.

De mégis csak a béke, az áldott felekezeti béke, a magyarság szent megnyugvása és az ember megépülése a cél.

Azért a béke igaz barátai álljanak elsöben talpra nálunk is és szervezzék az ellenállást, a védelmet s ha kell a megtorlás ügyét. Egyelőre a *Protestáns Szövetséget*, de ha kell az *antiklerikális népszövetséget* is.

A harc adva van, még a kifejlődés alakjai is. Meghátrálni nem lehet. A tettek propagandistáinál nincs kegyelem. Előre hát a nagy Isten nevében, nem a másik fél megrohanására, nem gonosz rabló hadjárata, hanem a magyarság tüzhelyeinek, az emberi jogoknak védelmére. Előre azok ellen, a kik egy ország színe előtt a Dózsa kereszties hadjáratát készülnek elindítani s a kik nyíltan fülünkbe dörgik azt, hogy le velünk protestánsokkal! Le velünk? Le velök! Le a békebontókkal.

Dr. Ferenczy Gyula.

Az állami középiskolai tanárok felekezeti aránya.

Midőn pár hónappal ezelőtt a képviselőházban interpellatio történt a közokt. kormány tanügyi politikájának tulságos katolikus színezete s a középiskolai tanárok kinevezésénél a prot. vallásu egyének mellözése tárgyában s midőn ez interpellatióra a közokt. miniszter hivatalos adatok alapján azt a meglepő s a közvélemény-nyel ellentétes nyilatkozatot tette, hogy a középiskolai tanári kinevezéseknél a prot. vallásu tanárok nemhogy mellöztenének, hanem az ország lakosságának szám-arányához képest a rom. katolikusok felett kedvezésben részesülnek: lapunk szóvá tette a miniszter választát s rámutatván arra a körülményre, hogy a prot. tanárok kedvező arányszámát az államsegélyes prot. gymnasiomokhoz szerződéseik alapján történt tanári kinevezések okozzák, egyuttal kifejezést adtunk annak a gondolatnak, hogy az állami középiskolai tanárok

kinevezései bizonyosan más képet mutatnának. Lapunk eme közleménye folytán abban a megtisztelő figyelembe részesültünk, hogy illetékes helyről beküldetett hozzánk az állami középiskolákban jelenleg alkalmazott, továbbá az Apponyi minisztersége alatt kinevezett tanárok felekezeti arányára vonatkozó kimutatás, összehasonlítva hazánk népességének hitfelekezeti arányszámaival.

Midőn e kimutatást, mely a közokt. kormányának a prot. hitfelekezettel szemben követett liberalis eljárását akarja igazolni, tisztelettel tudomásul véve, alább egész terjedelmében közöljük, nem hallgathatjuk el azon észrevételünket, hogy az eféle kimutatás egyáltalán nem bizonyít e kormány liberalismusa mellett; sőt a felekezeties irányzatnak olyan erős jellege, mely még az állami középiskolák tanszékeinek betöltésében is az ország lakosságának hitfelekezeti számarányát tekinti irányadónak, mutatja, hogy az egyoldalú felekezeti szempontok újabb kulturális életünkben soha oly mértékben kiélezve nem voltak, mint az Apponyi kormánya alatt. Állami közművelődési intézményeink körül ilyen felekezeti quota meghonosítása ellen a liberalizmus nevében s nemzeti közműveltségünk érdekében tiltakoznunk kell. Állami iskolánál a tanár kinevezését nem felekezeti jellegének, hanem arra valósságának és szakképzettségének kell eldönteni. S ha az Apponyi minisztersége alatt az állami középiskolákba kinevezett ref. vallásu tanárok arányszáma az alábbi kimutatás szerint 9 százalékkal nagyobb az ország ref. vallásu lakosainak arányszámánál, ennek semmi köze sincs a ref. egyház részére nyújtott kedvezményhez, egyáltalán nem jelenti a kormány szabadelvű gondolkodását, csupáncsak azt mutatja, hogy ennyivel több volt az illető tanszékekre jogosított és hivatott ref. vallásu egyének száma.

Az is figyelemreméltó jelenség, hogy az alábbi kimutatás nem a kérdés országgyűlési szellőztetése alkalmából készült, hanem még a múlt iskolai év végeztével állítottott össze, talán mementóként, hogy a jövő évi kinevezéseknél zsinórmértékül szolgáljon. Ez a körülmény is a kormány felekezeties iránya mellett bizonyít. És ha már oly nagy figyelemre méltatja a felekezeti viszonyokat, miért nem terjeszti ki ez arányszámokat az igazgatói és főigazgatói kinevezésekre is. Hiszen míg ez állami középiskolák igazgatói székében a ref. vallásu igazgató fehér holló számba megy, addig főigazgatói állások betöltésénél már egészen megcsontosodott eljárásá vált, hogy 83-nál is nagyobb százalékban rom. kath. vallásu egyének neveztetnek ki, pedig a rom. kath. vallásu lakosság számaránya csak 59 százalékot kívánna. De hát ez így volt eddig is, legfőllebb a néppárti szerzetesek főigazgatósága súlyosbitja ujabban a helyzetet.

Bizony nem az ilyen számadatok tükrözik vissza tanügyi kormányzatnak igazi színét, hanem ez a gondolkodásmód, amely sietett a szerzetes tanítórendeknek állami dotatiót biztosítani, amely a népiskolai törvényben az apácatanítónőknek különleges helyzetet teremtett s amelynek aegise alatt egymás után támadnak fel a legtöbb klerikális irányzatok, úgy hogy lépten-nyomon éreznünk kell denevérszárnyaik suhogását. Állami tanterületi főigazgatók szervezik a katolikus tanáregyesületet, amely a „hitvallásos iskola“ jelszavával hadat üzen az állami közoktatásnak, s hivatalos tekintélyökkel bele kényszerítik az új egyesületbe az állami tanárokat is, Szent Imre herceg nevenapját iskolai szün-

nappá teszik s felsőbb irányításra a középiskolákban is egymás után keletkeznek a Szent Imre egyesületek, a középiskolai tanulók scapularét kezdenek viselni stb. Ha pedig mindezek a fenkölt-gondolkozásu minister intentiói ellenére történnek, akkor távolítsa el a

közüktatásügy vezetéséről azokat az alakokat, kik e középkorias irányzatokkal mind az ő ministerségét megbélyegezik, mind pedig nemzeti közműveltségünket megmételtyezik.

Két kimutatás.

I.

a szűkebb értelemben vett Magyarországi állami középiskoláknál (realgymnasium) működő tanárok vallási viszonyairól, összehasonlítva azt az ország népességének hitfelekezeti megoszlásával, az 1907. év június hó végi állapot szerint.

	Róm. kath.	Gör. kel.	Ág. ev.	Ev. ref.	Izr.	Unitár	Egyéb (fel. nél.)	Összesen
Az ország (szorosán vett Magyarország) népessége felekezetek szerint számokban	9,966.923	2,187.242	1,250.285	2,409.975	826,222	67,988	12,939	= 16,721.574
százalékban kifejezve	59·60%	13·10%	7·50%	14·40%	4·90%	0·40%	0·10%	100%
Alkalmazásban levő állami tanárok	631	15	127	165	108	16	2	= 1,064
Százalékban kifejezve	59·30%	1·41%	11·94%	15·51%	10·16%	1·50%	0·18%	100%
Különbség a tényleg alkalmazott tanárok százaléka s az ország népességének felekezeti százaléka között, több : + Kevesebb : —	-0·30%	-11·69%	+4·44%	+1·11%	+5·26%	+1·10%	+0·08%	= 11·99 + 11·99
1906. május óta alkalmazottak száma	63	—	13	27	11	—	—	= 114
Százalékban kifejezve	55·25%	—	11·40%	23·69%	9·66%	—	—	= 100%
Tehát az ország tényleges népességéhez képest több alkalmaztatott : + Kevesebb : —	-4·35%	-13·10%	+3·90%	+9·29%	+4·76%	0·40%	0·10%	17·95 + 17·95%

A hivatalos adatok alapján összeállította

Budapest, 1907. VIII/22.

Dr. Vajdinger Ottó
min. sfogalmazó.

II.

Pótlás az áll. középiskolai tanárok felekezeti viszonyainak kimutatásáról.

	Kath.	Gör. kel.	Ág. ev.	Ev. ref.	Izr.	Unit.	Más vall.	Összesen
Magyarország népessége százalékban	59·60%	13·10%	7·50%	14·40%	4·90%	0·10%	0·40%	= 100%
1906. május óta történt alkalmazások	63	—	13	27	11			= 114
Ebből áthelyezés	15	—	—	5	1			= 21
Tehát tiszta alkalmazás marad	48	—	13	22	10			= 93
Tiszta alkalmazás százalékbán kifejezve	51·63%	—	13·97%	23·66%	10·74%			= 100%
A tiszta alkalmazása százaléka összehasonlítva az ország népességének százalékával: több: + kevesebb	7·97%	13·10%	6·47%	9·26%	+5·84	0·40%	0·10%	21·57% 21·57%

Budapest, 1907. augusztus 27.

Dr. Vajdinger Gyula

Protestáns Szövetség.

Nagy lelki örömmel olvastam Nagytiszteletűségnek hozám, mint a Magy. Ref. tanítók orsz. Egyesületének elnökéhez intézett becses felhívását, melyben az Orsz. Protestáns Szövetség eszméjének támogatására s az eszme megvalósításáért az orsz. Ref. Lelkész Egyesülettel közös munkálkodásra méltóztatik felhívni egyesületünket.

Azért nagy az én lelkiörömem, mert a napról-napra való megélhetés apró gondjainak leküzdésében minden erejét kimerítő korszak után a hatni alkotni akaró protestáns szellem megújulásának, felébredésének biztató jelét látom abban.

Hosszu tespedés után egy magasabb célokért küzdő, munkás protestáns társadalmi közelet hajnalának szellője fujdogál ebből az idő teljességének eljövételét felismerő, bátor kezdeményezésből sorsunk, jövőnk felett aggódó lelkem felé.

Hesztalan hühognak az éj nyugalmas csöndjét, szürkületét kedvelő baglyok: az én lelkem úgy érzi, hogy ez a hajnal a jobb jövőnek, a protestánsizmus, közvetve a nemzeti megújulás több áldást, nagyobb dicsőséget hozó jobb jövőjének hajnala.

Én nem tudok félni attól, hogy a magyar kálvinista lelkeszi status társadalmilag összeforrott, szervezett s így sokszorosan meggyarapodott ereje akár a mai társadalmi rendet erőszakosan felforgatni célzó eszmék, még kevésbé, hogy a társadalmi reakció szolgálataiba szegődjék.

Az első ellen csalhatatlan garancia nemcsak a ennek a statusnak emelkedett lelkü intelligentiája, hanem a történelmi alapokat már neveltetésénél s hivatásánál fogva is tiszteletben tartó, közismert józan conservativizmusa.

A második ellen tiltakozik a magyar kálvinista lelkeszi status multja: a lelkiismereti és nemzeti szabadságnak a gályák rettentő szenvedéseit is törhetlen

bátorsággal hordozó hősöket adó történelmi hagyományai.

Sőt én azt hiszem, várom, remélem, hogy a Ref. Lelkészek Orsz. Egyesülete és ennek az egyesületnek vezérlete alatt életre kelendő Protestáns Szövetség lesz hivatta a hivatalos egyház organismusába belevinni azokat a friss versejteket, amelyek a hosszú évtizedek nyugalmában elernyedtet testet új erőre segítik, meg ifjítják s képessé teszik arra, hogy erősebb viharok hullámveréseit is diadalmasan kiállhassa.

Erre pedig készülni kell! „Az idők méhe nagyban viselős”. Legvégét járjuk az egyhangu napoknak, amikor a napi teendők megszokott formák közt lemorzsolása után gondtalanul sütkérezhetünk a csendes verőfényben.

Új társadalmi rétegeknek a közel jövőben várható politikai érvényesülése felkavarja nemzeti, társadalmi életünk nyugodt vizét talán nagyobb mértékben, mint gondolnók. El kell készülnünk arra is, hogy hatalmas régi erősségeket megrázkódtató viharok zúgnak végig közeletünk légkörén.

Akkor fog igazán kitűnni, milyen hatalmas segítőt nyer a hivatalos egyház az Orsz. Ref. Lelkész Egylet és a Prot. Szövetség szervezett támogatásában.

Hogy ebben az egyház és nemzet erősítő munkában számít Nagytiszteletű Elnök ur a ref. tanítóságra, ez amilyen megtisztelő erre a tanítóságra, épp olyan bölcs, előrelátó politika az ügyre nézve.

Mindig az volt a meggyőződésem, hogy a ref. tanítóság erkölcsi és intellektuális ereje nincs kellőleg igénybe véve az egyház építés nagy munkatérén.

A reform. tanítóságban van akarat, van erő nagy eszmék szolgálatára, csak szívéhez kell fordulni szeretettel, bizodalommal.

A ref. tanítóság nem fogja megtagadni multját — s önzetlen lelkesedéssel viszi egész erejét abba a küzdelembe, melynek magasztos célja a haza és egyház — szívében összeforrott eme két szent eszmény — java, boldogsága virágzása.

S megvallom — magamról szólva — bizonyos önző gondolatok is férköznek lelkemhez, mikor a Prot. Szövetség jövő működésének képét magam elé rajzalom.

Nem egyéni önzés ez. Hivatásom önzése.

Az erőre, virágzásra jutás anyagi és erkölcsi feltételeinek teljes mértékével felruházott népiskolákra, népnevelésre gondolok.

Egyházi életünknek alig van égetőbb kérdése, mint a ma még mindig háttérbe szorult népiskoláknak az egyház hirhedett veteményes kertjének erőre segítése.

Nyilvánvaló, szomorú igazság, hogy református népünk a százfelől reá nehezedező közterhek mellett részint nem akarja, részint nem bírja az iskola fenntartás megnövekedett terheit viselni.

Emiatt egyenként, de egymásután sorvadnak le népiskoláink, egyházunk kiapadt, sovány emlőjéről.

A felsőbb hatóságok kalácsot nélküli tanácsa, parancsa csak lassabb lefolyásúvá teszi, de meg nem akadályozhatja ezt a szomorú processust.

Eseteket tudunk, hogy felsőbb egyházi hatóságok nem járultak hozzá bizonyos ez iránt felfolyamodó egyházak iskoláinak államosításához s alig pár év múlva jött a gyászjelentés: nem kell már engedély, megszűnt az iskola, nincsenek növendékek: felszívta

azokat az erősebb, jól berendezett, ingyenes állami népiskola.

Pusztulunk, veszünk!

Egy a protestáns közelet minden tényezőjét felöllelő szabad egyesület sokkalinkább rá terelheti erre az égető sebre a közfigyelmet, mint a hivatalos testületek, a melyek elé részleteiben, egyes esetekre szorítkozva kerül ez a kérdés hivatalos elintézés alá.

A Protestáns Szövetség lesz hivatta ezt a kérdést egész nagyságában, egyetememes vonatkozásaiban a protestáns s országos közvélemény elé vinni s erkölcsi súlya egész nyomásával követelni a nagy nemzeti érdekek nézőpontjából is elodázhatatlan kérdés gyökeres megoldását: t. i. vagy a népoktatás teljes, egyetemleges államosítását, vagy a felekezeti népiskolák teljes, dologi és személyi szükségleteire egyaránt kiterjedő állami segélyezését, mint a mely eljárás mellett gymnasiumainkat a versenyképesség fokára emeltük.

Ezért is üdvözlöm igaz lelkii örömmel a Prot. Szövetség eszméjét.

A magyar népoktatás jobb jövőjét és ettől a hatalmas, szabad, a tiszta magyarság ezreit egy szervezett taborba gyűjtő Egyesülettől várom.

S ismerve a ref. tanítóság közszellemét — addig és mig hivatalosan kifejezést adhat ennek, biztosíthatom Nagytiszteletű elnök urat, hogy a magyar Ref. Tanítók Orsz. Egyesülete szívvel, lélekkel csatlakozik az Orsz. Ref. Lelkész Egyesület mellé a Protestáns Szövetség kibontott zászlója alá.

Hitrokoni szeretettel és tisztelettel vagyok

Hajduhadház 1908. jan. 20.

Igaz hive

Simon Károly,
a O. R. T. E. elnöke.

Nyílt levél a O. R. L. E. elnökéhez.

Kedves barátom!

A pártoskodás és vissza vonás szele állandóan fujdogál, nem hagynak elleneink bennünket nyugodtan munkálkodni.

A lélek már készített, hogy feleljek arra a durva minősíthetetlen hangra, mellyel támadnak, ha csak egy pár sorban is, hogy valótlanosságokat állítanak s paphoz nem illő modorban támadnak tégedet és az O. R. L. E.-tet azonban én a mult év december 5-én tartott választmányi gyűlés azon határozatához tartottam magamat, melyszerint az O. R. L. E. vagy elnöke, valamint annak egyes tagjai elleni támadásokra ezentel nem felelünk; hanem kitűzött irányelvünket követve, csendesesen Isten segítségével tehetségünkhöz képest munkálkodunk.

Mit véthetél te édes Barátom az ibrányi papnak? — hogy ilyen nemtelen támadásban részesültél tőle: és honnan szerezte adalait, hogy a valótlanlyan ilyen meggyőzni akaró valóságként állítja a laikus olvasó elé: egy papnak — aki oly fennen hangoztatja egyházának szeretetét — tréfából sem szabad hazudni

vagy valótlanítást állítani: erre nem az egyháza iránti szeretete, de minden betűjéből kitetszik irántadi végtelen gyűlölete ösztönözhetette ez embert.

En, aki közvetlen szemlélője és munkása voltam a kongresszusi dolgoknak, tudom a valótlanítást és az igazságot. Az igazság pedig a következő: hogy te a szintén megtámadott, lekicsinyelt — de általam nagyra becsült — dr. Tüdőssel „az új pantheonban” össze ölelkezhetél, némi okozója én vagyok; mert midőn Lévay Lajos kijelentette, hogy nem fogadná el az elnökséget, én ajánlottam Tüdőst, kit az egyesület megválasztott.

Az elnöki szék betöltése körül semmi kortézia nem volt; annyira nem volt, hogy egymást kérdeztük uton-utfélen, ki lesz az elnök? Ezt bizonyítani tudom. Hogy az ismerkedési estély hideg lett volna! nem tapasztaltam; igaz, hogy a nagyszámu megjelentek egy asztalnál nem kocintgathattak egymással, s a zeg-zugosteremben nehezen ment az egymást megismerés. Az elnökségre nézve itt állapodott meg a nagy többség; sőt sokan megbeszéltük azt is, hogy jó volna tégedet édes Barátom felkérni arra is, hogy vállald el az ideiglenes elnökséget — szept. 18-án reggel én, két lelkész társam jelenlétében — amint emlékezetsz reá — a nemzeti színház épülete mellett erre fel is szólítottak. — Tehát valótlan — igaztalan állítás az is, hogy „egy ember érdekében felvonult tiszántulról 200 ember.

Hogy az előértekezleten „puskaporos volt a levegő” — igaz — csak hogy ezt sem az egyesülés igaz hívei, hanem az előkészítő bizottság tagjai idézték elő egymás között, — ami ránk nézve semmi hatással nem volt.

Ha volt volna valaki közöttünk, aki a te személyedet nem akarta ott látni az elnöki emelvényen; meghódítottad azt is, a magad részére, találó, felséges egyházi beszéddel, így nem jöhetett közbe semmi, s nem találkozott senki, ki veled szemben jelöltet állíthatott volna. Hogy egyhangú megválasztatásod nem lepett meg annyira, mint Ibrányi kívánná, hogy könyekig meg légy hatva — ezek után csak természetes; a mint egyszerű s felséges elnöki székfoglalóddal, olyan precizitással felséges hangulatot keltve — előadtad ki-kitörő tapsvihar és éljenzés között, nem lehet lekicsinyelni, vagy róla a gunyhangján beszélni: mert ki jól tudom, hogy történt, ki is merem mondani az egész ország előtt, ha kell, hogy te — midőn mind az öt kerületből felszólítást vettél az ismerkedési estély folyamata alatt az elnökséget illetőleg, te mint okos előrelátó ember, később szobádban papirosra vetted gondolataidat, — s reggel, már korán reggel 4 órakor a Dunaparton voltál s azt el is olvasgattad (ez után találkoztam veled én és két pap társam, kik bizonyosságaim; ebben volt mag „erő és lelkesedés”, a valóságnak és igazságnak ez felel meg.

Igaza van az Ibrányi papnak abban, hogy mint kongresszus ellenesnek semmi köze a mi dolgainkhoz, mégis miért avatkozik ily ádáz dühvel ügyeinkbe: mi nem háborgatjuk őket, kik nem léphetnek az O. R. L. E.-be, haladjanak a magok útján tovább, senkisémet gátolja; azon jogunkat azonban semmi árért elnem adjuk, hogy mint lelkészek egy egyesületet ne alkothassunk, fenn tartjuk annyi taggal a hányan belépnek fenn tartjuk

még akkor is, ha alapszabályainkat meg nem erősítenék.

A ki már az általam előadottakat tudja méltán elesodálkodik azon, hogy akarják a mi dolgainkat, összegobozva, a világiak kizárásával egybe kapcsolni az O. R. L. E. ellenesei. Mi nem zártuk ki a világiakat, mert ki sem zárhattuk, mi lelkészi egyesületet alkottunk tehát ott világiak tagok nem lehetnek ez csak világos!

Az Ibrányi pap szinte kérkedik az ő egyházában elfoglaltatásával; Istenem, mint ha másnak, ki csak egy kissé szereti egyházát — nem volna meg ezen elfoglaltatása, én magam is az egyház építő munkáján kívül, tevékeny részt veszek a Hitelszövetkezet vezetésében, a fogyasztási, szövetkezetnek meg Elnök igazgatója egyszersmind könyvelője is vagyok, s mivel fizetésem jórésztben földben van kiadva, gondoskodnom kell cselédekkel bajlódom, tehát kiveszem a munkából eléggé a részemmel, de eszembe nem jut bántani más azért, mert még más téren is képes munkásságot kifejteni, ez terrorizálás volna, másnak jogait s cselekvés szabadságát veszélyeztetném.

A folyton támadó egyházi lapok szerkesztőit, hogy gyakorlatilag is meg ismerkedjenek az egyház közigazgatás könnyű munkájával, ohajtanám ha ki lehetne tenni Szakácsiba — Rakaczszendre egy pár évre kongruás papnak — természetesen 1600 korona fizetéssel — teljesen hiszem hogy elmenne kedvök attól hogy oly kicsielő gunyolódással beszéljenek Kerekesről, nem ajánlanának — senki tanácsára többé senkinek szakálkát, örülnének ha a „Mama” kedvencei lehehetnének. És pieriai forrás hiába buzogna előttük kínálgatva magát, nem igen innák ki fennéig, mert kongruás voltuk nem engedné. Pár hónap óta a Sárospataki Református Lapot mással alig foglalkoznak, mint az O. R. L. E. dolgaival, egy más érik a támadó — rosszalócikk, csak hogy játszá ki magukat részemről figyelemre sem méltatva haladok előre a kitűzött uton, mert ha emberektől van a mi ügyünk, úgy is elvész, ha pedig Istentől van, úgy semmit sem tehetnek ellenünk!

Az Ibrányi pap midőn ki dühöngte magát, jóleső érzéssel teszi le a tollat vissza vonul az „eke szarvához” a hol szerinte van a helye, erre én is mondom hogy csak az eke szarva közül hallottam eddig olyan hangot a melyet ő használt, ám legyen lelkének öröme ha neki ez tetszik, folytassa tovább, nekünk tiszta nyereségünk lett belőle, olyanok is hozzánk állottak, e cikk olvasása után, kit eddig elleneztek az egyesülést ezen az alapon.

Te pedig kedves Barátom ne csüggedj, sőt végy a támadásokból lelkesedést, hadd doboljanak s árral, az arany a földben is fényes és ragyogó marad, beroszadásodni nem fog soha. — Teljes a hitem hogy igaz eszméinknek győzedelme lesz. Kell hogy eljőjön ama tisztító pünköszi tűz és zugó szél mely elégeti elsepri a rosszakarati rágalmakat.

Isten nevében előre.

Disznóshorvát 1908. I./30.

Szerető barátod

M. Barna Gyula.

Ref. irányu iskolai szemléltető képek.

Alig telt el félszázad azóta, a mikor még a magyar református egyháznak iskolái autonómiájáért, azoknak református szellemben való megtartásáért harcot kellett folytatnia az állam hatalommal szemben, mely mindenütt a római katolikus egyház érdekeit védelmezte. Az alkotmányos élet helyreállítása óta azonban egymásután adtuk fel iskoláink autonom jogait, vagy ha nem adtuk fel, elvette tőlünk az állam. Iskoláinkat megfelelő épületekkel ellátni, tanítóinkat a kor színvonalán álló fizetéssel díjazni nem tudjuk, segítségünkre jön az állam de lassanként iskolai autonómiánk csekély maradványait is elveszi.

Elszintelenednek lassanként ref. népiskoláink, s az állami és községi iskoláktól alig különböznek. Ha pedig valamelyik tanító az egyházas szellemtől áthatva nincs, iskolája csak annyiban ref. népiskola, hogy a vallástant a mi tankönyveink szerint tanítja, de mit ér az, ha lélek nélkül történik. Népiskoláinkban a református egyháznak drága örökség képen átvett tradíciói lassanként elhomályosodnak.

Nem vádolhatunk vele egyéneket, a kor szellemi irányzata itt a hibás, mely a gyengéket magával ragadja. Azonban református népiskoláink hivatalos öreinek, a felettes egyházi hatóságoknak kötelessége szembe szállani ezzel az irányzattal és a mit a kor helytelen szellemi irányzata református iskoláink szellemén ront, igyekeznie kell azt intézményszerűleg ellensúlyozni. Higgyük el azt, hogy ha a magyar református tanítóság látja, hogy a felettes egyházi hatóságok a népiskolának úgy anyagi, mint szellemi érdekeit meleg szeretettel karolják fel, fokozott buzgalommal törekednek az iskola egyházas szellemének ápolására.

Külsőségekre nem sokat, vagy talán éppen semmit se adunk. Pedig sokszor a külsőség értékes szellemi tartalom alapját képezi. Hasonlítsunk csak össze egy református népiskolai tantermet egy katolikus népiskolai tanteremmel. A katolikusok szent képekkel s más külsőségekkel szemléltetve tudják tenni a gyermek előtt, hogy saját egyházuk iskoláiba jár. De vajjon mi-ből ismeri meg a református népiskolai tanuló, hogy ő saját egyházának iskolájában tanul, s a felnőttek is ugyan felismerik-e a tanterem berendezéséből és felszereléséből, hogy azon iskola a református egyház vete-menyes kertje volna? Szemléltető képei ugyanazok, mint a melyeket az állami és községi iskolában láthatunk.

Pedig nekünk is bőven vannak forrásunk, melyekből anyagot merithetnénk református irányu szemléltető képek megalkotásához. Mi nem hiszünk a szentekben s nem imádkozunk hozzájuk. Mégis vannak ezeknél sokkal méltóbb tárgyaink, melyek képekben szemléltetve, a református egyházi öntudat ápolását hatalmas arányban előmozdítanák.

A magyar református egyház történetében a meghatározó, lelkesítő és buzdító jelenetek egész sorozatát találjuk fel. A lelki nagyság mintaképei, a hitökhöz mind halálra ragaszkodó hívők, a hit megtagadása helyett inkább gályarabságot szenvedő református lelkészek példája nagy mértékben nevelné a református egyházi öntudatot. Így minden református népiskoláinkban tanuló gyermek becses és drága örökségnek tekintene azt a hitet, melyet vall s melyet őseink oly sok üldöztetés és szenvedés árán tudtak megtartani.

A tiszántuli református egyházkerületnek vannak népiskolai és középiskolai tankönyv kiadványai. Nagy szolgálatot tenne az egyházkerület a református népiskolák szellemi életének felvirágoztatásának, ha kiadványai közé református szellemű népiskolai szemléltető képek kiadását is felvenné. Ilyen vállalat tudomásom szerint úgy sincs, de nem is hiszem, hogy valaki más gondoskodjék ilyenek előállításáról.

Vannak művészi erőink is, a kik bizonyára egész lelkesedéssel szentelnék erejüket a vállalat sikerének s azt hiszem, hogy anyagi veszteséggel sem járna, mert más egyházkerületek iskoláinak érdeklődésére is szá-míthatna.

Hozzáteszem azonban, hogy még ha veszteséggel járna is e vállalkozás, az egyházkerületnek erkölcsi indokok alapján is meg kell kísérelni annak megvalósítását!

Dr. Barcsa János.

P—f. ur reakcionárius?

Jánosi Zoltán vetette fel a kérdést ezen lap 4. számában.

Hogy kihez intézte: nem tudom. Maga magához aligha, mert különben nem kerülgetné a feleletet holmi „ha; akkor“ formájában, hanem határozottan kimondaná, hogy „igen“ vagy „nem“ és megis mondaná miért. Én hozzám sem intézhette, hiszen én volnék az alperes. Hogy az olvasókat sem akarta ítéletmondásra bírni, azt onnan gondolom, hogy különben tárgyilagosan adta volna elő a tényállást és nem *elmélkedett* volna, mielőtt meg nem győződik, hogy teljesen emlékezik-e.

Jánosi következőleg vezet be az inquisitorius eljárást: „P.-f. azzal, vádolja meg az O. R. L. E.-t, hogy szocialistáskodik, a szocialistáktól kölcsönzi fegyvereit, szakszervezetet alakít és a papi javakat el akarja koboztatni.“

Hát ezen „vádak“ közül csak egyért vállalom el az apaságot. Tényleg irtam s vallom is, hogy az O. R. L. E. a szocialdemokratáktól kölcsönzi fegyvertárát, haremmodorát s propagandájának eszközeit. És bár röviden, de arra is reámutattam, hogy micsoda jelenségek-ből látom ezt, fő kifogásom pedig ebben a mondatban van summázva: „az osztály harcot, ha már nem tud róla az ember letenni, legalább a lelkész mérsékeltebben hirdetné.“

Ellenben szintén tény az, hogy a szakszervezeti forma ellen nem emeltem kifogást, — hogy soha, sehol, egy szóval sem nevezem az O. R. L. E.-et „szocialistáskodónak“ sem egyenesen, sem kerülő uton, — hogy a szekularizációról nem csak hogy meg sem emlékezem, de cikkemben halvány célzás sincs reá akár az O. R. L. E. működésével, akár ottan érintett bármely tárgyakkal kapcsolatban.

Csak melleleg emlitem meg, hogy egy országos ref. lelkészegyesület felállításának s létezésének jogosultságát is elismerem ugyanazon cikkemben, valamint e helyen is.

Azt gondolom, hogy ha Jánosi utána néz a szóban forgó dolgoknak, be fogja látni, hogy csakugyan több „vádát“ imputált nekem, mint a mennyit lehetett

volna, ha az „aprószeres inast“ úgy le nem becsüli. És bár ezt hiszem, még sem táplállok semmiféle reményt az iránt, hogy ő maga a cimben foglalt kérdést „nem“mel dönti el.

Hogy miért nem remélem ezt? Annak igen egyszerű oka van. Úgyanis midőn Jánosi felhívása folytán „szíves lettem egy kicsit gondolkodni“ és emlékezetben végig futottam az emberi szellem egeket ostromló harcainak csataterain: azt láttam, hogy az erős, a legerősebb, a magunk igazaiban való fanatikus hit mindig eretneket lát a másképen gondolkozókban.

Hiába prüszkölünk; el kell ismernünk, hogy ez az „extra ecclesiam nulla salus“ nem pápás tudomány, hanem a meggyőződés fanatikusainak lelki állapotából fakadó pszichológiai szükségesség. Akik a Jánosiék O. R. L. E.-nek nem barátja, az egyszerűen reakcionárius mert ők — haladók s mert — ismételem — „extra ecclesiam nulla salus“.

A római egyháznak megvan a maga indexe. Akik ami „orthodox“ „reformereink“ némely tulzásait meglátják és szóvá teszik, akik tehát a hibákat és baklövéseket is feltárják: azok a hátba kerülő Ephialtesek kint rekedt nagyságok, műmégmagzatok, reakcionáriusok stb. stb. Így készül az O. R. L. E. fekete listája.

De vajjon nem vették még észre az O. R. L. E. emberei, hogy a „fekete listába“ indikált egyének kritikája már is igen hasznosnak bizonyult — az O. R. L. E. javára? Legalább mi, akik kívülről szemléljük az ezoterikusok gigászi erőfeszítéseit, úgy látjuk, mintha nem akarnák már az Ossát a Pelionra halmozni, hogy az Olympust szuronyrohammal elfoglalják, hanem terjesztik termő területté, hol az elvetett magvak teremjenek, ki harminc annyit, ki hatvan annyit, ki száz annyit.

Persze még most csak a szándéknál tartanak. De eljő az idő, mikor a harci szavak hegycsucsairól leszállanak a csendes munka sík mezejére is. Ez lehet megdöbbenő, de a mult, amint én látom, ezt kétségtelessé teszi. De még megdöbbenőbb a mult másik tanúsága. Ha az eddigi módszert követik: az O. R. L. E. a magyar ref. egyháznak egyik, — nem első, s nem is utolsó, de mindenesetre szép — rakétája lesz mely puffog, dörög, talán ijeszti, de mindenesetre gyönyörködted s aztán . . . Quod deus avertat!

Végezetre igen köszönöm Jánosinak, hogy a szekularizáció történetéből s a „szocialistáskodás“ tümenyének egyetemes voltáról egy kis póttanfolyammal kedveskedett nekem. Viszonzásul kész vagyok jövőben, (ha szerkesztő ur megengedi,) éppen e lap hasábjain, egy kis tovább, kritikát is (minden kerületen kiterés nélkül) gyakorolni az O. R. L. E. működése felett.

Pokoly József.

P—f. ur reakcionárius!

Igen. P—f. ur reakcionárius! Nem kérdőjellel többé. Hanem felkiáltó jellel. Pokoly Józsefnek a Prot. Szemle mult évi 10-ik füzetében olvasható külföldi egyházi szemléjével („Külföldi egyházi élet.“), e szemlének az Orle-re vonatkozó részleteivel újból foglalkozván, kénytelen voltam bátorságot venni magamnak és tovább nem „kerülgetni a feleletet.“ Pokoly

ur kívánsága szerint ismét „utána néztem a szóban forgó dolognak“ és azt láttam, hogy a címül írott szavak után nem kérdő jelt kell tennem, hanem felkiáltó jelt. Nem inquisitio ez, kérem szívesen. Csak az egyéni felfogásnak őszinte kifejezése.

Pokoly azt írja, hogy én nem tárgyilagosan adtam elő a tényállást. Lássuk, hogy valóban ezt cselekedtem-e?

Pokoly Józsefnek „Külföldi egyházi élet“ c. cikkéből a Debr. Prot. Lap legközelebbi számában így vontam ki és foglaltam össze az Orle-re vonatkozó helyeket: (az Orle) „szocialistáskodik, a szocialistáktól kölcsönzi fegyvereit, szakszervezetet alakít és a papi javakat el akarja koboztatni (mert ez is baj, ugye?)“

Pokoly azt mondja, hogy ezek közül csak egyért vállalja az apaságot; tényleg írta és vallja is, hogy az Orle a szociáldemokratáktól kölcsönzi fegyvertárát, harcmodorát s propagandájának eszközeit. De kijelenti, hogy a szakszervezeti forma ellen nem emelt kifogást, hogy soha, sehol egy szóval sem nevezi az Orle-t „szocialistáskodónak sem egyenesen sem kerülő uton; a szekularizációról nemcsak, hogy meg nem emlékezik: de cikkében halvány célzás sincs reá akár az Orle működésével, akár ottan érintett bármely tárggyal kapcsolatban.

Hogy a dologba tisztán bele tekinthessünk, szóról-szóra, betűről-betűre ide irom a Pokoly „Külföldi egyházi életének“ vonatkozó sorait:

Szocializálódunk. Hódít erősen nálunk is a szociális gondolat s vele együtt terjed a szocializmus. Már nemcsak az ipari és gazdasági munkások szervezkednek, hanem sorompóba lépett a szellemi proletáriátus is. A tanítók kezdték s a református lelkészek folytatták. Amazok a tanítói fizetésrendezés késedelmezésekor kezdték szocialista hurokat pengetni és egy budapesti népgyűlésen ki is vallották a szociáldemokrata párt támogatási készségét. Az utóbbiak megalkották az országos református lelkészegyesületet — szakszervezeti alapon. Azonban tartunk tőle, hogy az ő támogatásukra aligha fogja a Tattersall a munkásság ezreinek gyülekezetét falai között látni. — A református lelkészegyesület jogosultságát mindig vallottuk s valljuk ma is. Még a szakszervezeti forma ellen — melynek szükségét az elnökség olyan ékesszólóan hirdeti — sem volna kifogásunk. De amennyire a hazai és külföldi hasonló szellemű egyesületeket ismerjük, be kell vallanunk, hogy ez a miénk valami ujszerű. A mi Orle-nket illeti a dicsőség, a kezdeményezés dicsősége, a világ összes lelkészegyesületei között — abban a tekintetben, hogy, bár tudja, ismeri, sőt talán éppen azért, mert tudja és ismeri a szociáldemokratáknak a vallásra, egyházakra, egyházi szolgákra vonatkozó programpontját, egyenesen tőle kölcsönzi fegyvertárát, harcmodorát és propagandájának eszközeit. Cogit intrare omnes. Mindenkit belépésre kényszerget. Előbb szép szóval hívja azokat, kikben hajlandóságot lát a belépésre. Azután bojkottal fenyegeti a

megátalkodott burzsoát s a csatlakozásra rest proletárokat. Végül kegyesen kilátásba helyezi, hogy a bojkottáltakat, ha „hibájukat belátva“ laudabiliter se obmiserunt, mégis csak kebelére fogja zárni. Ez a „*párttaktika*“ — őszintén megvalljuk — nekünk nem tetszik. Az „*osztályharcot*“, ha már nem tud róla az ember letenni, legalább a lelkész mérsékeltebben hirdetné.

Ezzel vezeti be Pokoly az ő „Külföldi egyházi életét.“ Megjegyzem, hogy az aláhuzások tölem származnak. A fontosabb dolgok kiemelését szükségesnek tartottam.

Később így kedélyeskedik Pokoly ur az Orle-vel:

A mi Orle-nk céljai között ott olvassuk: „különösen az egyháztársadalmi munka felkarolása által a református egyházi élet valláserkölcsei és anyagi felvirágoztatása“ t. i. célja az egyesületnek. No hát ezen a ponton igen jól lehetne bekapcsolni a lelkészek tudományos és gyakorlati továbbképzésének ügyét s az utóbb említettel kapcsolatban a lelkészek belmissziói munkásságának megalapozását. Sokszor használjuk magunk is az „*egyháztársadalmi munka*“ kifejezést. De be kell vallanunk, hogy a kifejezés alatt rejlő fogalom elasztikusabb, mint bármely Reithoffer-féle pneumatik. Az egyesekkel törődő kezdetleges belmissziótól, sőt az egyszerű jótékonyági munkától elkezdve az *evangéliomra üto szocialista agitációig* minden bele fér ebbe a kijentésbe, hogy „*egyházi társadalmi munka.*“ stb.

Majd a serdülő ifjuság körében folytatandó belmissziói tevékenységre mutatva így kiált fel Pokoly:

Mily óriási munkamező nyílik itt meg egy ország lelképásztori „*szakszervezete*“ előtt!

Végül ismétli, hogy az Orle. vezetői a szociáldemokratáktól kölcsön vették a bojkottot.

Az idézett szavak Pokolynak tulajdon szavai.

Most már eldönthető az a kérdés, hogy legközelebbi cikkem kivonatolása, összefoglalása tárgyilagos volt-e, vagy nem?

Legjobb lesz a következőket pontokra szedve adni elő.

1. Pokoly, fentebb közölt feleletében ezt mondja: „soha, sehol egy szóval sem nevezem az Orle-t *szociálistáskodónak*, sem egyenesen, *sem kerülő uton.*“

Ezzel szemben tény, hogy Pokoly az Orle-t egyenesen is (bár a „*szociálistáskodás*“ szót nem használja), de még inkább kerülő uton igenis szociálistáskodással vádolja. Olvassa el mindenki az idézett sorokat és mondja meg: kinek van igaza, Pokolynak-é, vagy nekem?

2. Pokoly ezt is mondja: „a szakszervezeti forma ellen nem emeltem kifogást.“

Ezzel szemben tény, hogy a ref. lelkészeknek „*szakszervezeti alapon*“ való szervezkedését ismételtelen úgy említi, mint szocialista-izü dolgot, ő maga pedig a szocializmussal szemben elég nyíltan kifejezi ellenszenvét. Az igaz, hogy egy helyen ezt mondja: „Még a szakszervezeti forma ellen *sem volna kifogásunk.*“ Ez azonban nem egy ezzel, hogy „*nincsen kifogásunk.*“ A „nem volna kifogásunk“ a szövegben azt jelenti, hogy, ha egyéb baj nem volna, még a szakszervezeti formával is megbarátkoznék Pokoly. De, szerinte, van ám egyéb baj is. És végre is egy ilyen feltételes kijelentés egyáltalában nem elegendő, a „szakszervezeti formának“ más helyeken való és nem nagyon barátságos emlegetését ellensúlyozni. Az tehát, hogy Pokoly a szakszervezeti forma ellen nem emelt kifogást, szerény nézetem szerint, nem felel meg a tényállásnak. Kifogást igenis emelt. Közben lejjebb szállította. Majd újra emelte azt. Olvassa el mindenki az idézett sorokat és mondja meg: kinek van igaza, Pokolynak-é, vagy nekem?

Mellékesen teszek itt megjegyzést Pokoly e soraira:

A református lelkész egyesület jogosultságát mindig vallottuk s valljuk ma is. Még a szakszervezeti forma ellen sem volna kifogásunk.

Ebből azt látom, hogy Pokoly szerint a *lelkészegyesület nem szakszervezeti formában* is alakulhatott volna. De micsoda lelkészegyesület volna az, amelynek rendes tagjai nemcsak lelkészjellegű férfiak lehetnek, hanem nem lelkészek is? Lucus a non lucendo. Fából csinált vaskarika. És az egyetemes papság elvét nem lehet ez ellen kijátszani. Mert nem külön papi rendnek a felállításáról van szó. Hanem egy, az egyetemes papság keretében működő lelkészi karnak a szervezetéről. A lelkészegyesület, az én logikám szerint, más, mint lelkészi szakszervezet, nem lehet.

3. Most pedig a szekularizáció kérdése következik. Erre nézve Pokoly ezt mondja: „a szekularizációról nemcsak hogy meg sem emlékezem, de cikkembe *halvány célzás* sincs reá, akár az Orle. működésével, akár *ottan érintett bármely tárggyal* kapcsolatban.“

Ezzel szemben a következőket jegyzem meg. Pokoly az én ide vonatkozó nyilatkozatomat így idézi: P-f. azzal vádolja meg az Orle-t, hogy „a papi javakat el akarja koboztatni.“ De — bocsánatot kérek — ez már aztán a nem tárgyilagos előadás. Én a vádpontot így terjesztetem elő: P-f. az Orle-t azzal vádolja hogy „a papi javakat el akarja koboztatni (*mert ez is baj, ugy-e?*)“ Pokoly tehát a zárjelbe tett kérdést a vitatkozás sikerének elősegítése végett — egyszerűen kihagyta fent közölt válaszában. Pedig ebből a zárjelbe tett kérdésből világos, hogy én a Pokoly „Külföldi egyházi életének“ elasztikus és pneumatikus kifejezéseiből *csak következtettem azt*, hogy a szekularizáció eszméjé-

nek megpendítése is egyik bűne — Pokoly szerint — az Orle-nek. És azt, hogy e következtetés nem „légből kapott koholmány, bizonyítani tudom a Pokoly nyilatkozataival.

Pokoly ugyanis egy helyen ezt mondja: Az Orle. — „bár tudja ismeri, sőt talán épen azért, mert tudja és ismeri a szociáldemokratáknak a vallásra, egyházakra, egyházi szolgákra vonatkozó programmpontját, egyenesen tőle kölcsönzi fegyvertárát, harcmodorát s propagandájának eszközeit.“ Pokoly a maga fenti feleletében e nyilatkozatnak csak a végét idézi — vállalván itt az apaságot —, az előző és épen ő ellene bizonyító tételket pedig szépségesen mellőzi. Ez sem tárgyilagos előadás! — De boncoljuk csak ezt az idézetet és vesszük össze azzal az állítással, hogy a Pokoly, külföldi egyházi életében a szekularizációra *halvány célzás sincsen* akár az Orle működésével, akár ottan érintett bármely tárggyal kapcsolatban.

Először is Pokoly vállalja az apaságát annak az állításnak, hogy az Orle. a szociáldemokratáktól kölcsönzi fegyvertárát, harcmodorát s propagandájának eszközeit. Azután az illető bekezdés következő soraiban kifogásolja a bojkottot (melynek látása különben egyszerű rémlátás.) De a bojkott — ugyebár — nem fegyvertár. Csak egy fegyver — És ha Pokoly mégis fegyvertárat említ, akkor egyébreisgondolhatunk. Én a szekularizációra gondoltam. Hogy miért, azt is megmondom. Pokoly azt írja: „talán épen azért, mert tudja és ismeri a szociáldemokratáknak a vallásra, egyházakra, egyházi szolgákra vonatkozó programmpontját, egyenesen tőle kölcsönzi fegyvertárát stb. (t. i. az Orle)! A magyarországi szociáldemokrata párt vonatkozó programmpontjában pedig egyebek közt ez is ott van: „Az egyházi birtokok elkobzását és köztulajdonba vételét“ (t. i. követeli a magyarországi szociáldemokrata párt.) Eszerint vagy nem ismerte Pokoly azt a szociálista programmpontot, amelyre hivatkozott (amit egy vérbeli tudósról föltenni nem szabad), vagy pedig nem áll az, hogy cikkében, az *abban érintett bármely tárggyal kapcsolatban, halvány célzás sincsen* a szekularizációra. A célzás — igaz — elég halvány. De ott van a cikkben, a szociálista programmpont felhozásában, a felhozott szociálista programmpontban benne lévén a szekularizáció.

Ugy sejtem, hogy a Pokoly-féle pneumatiknak egy kis baja esett. Ha ő azt hiszi, hogy nem esett; én azt se bánom. Idvezüljön mindenki a maga hite szerint.

A fentebbiek után Pokoly urat csakugyan reakcionáriusnak kell tartanom. Mert a reakcionáriusoknak elasztikus fegyvereit alkalmazza és mert a szocializmus, a szociáldemokrácia számára csak elitelő szavai vannak.

Mivel feleletem kissé hosszúra nyult, az *osztályharc* kérdésével majd egy következő cikkben foglalkozom: ha Isten éltet.

Végül megjegyzem, hogy, bár Pokoly urat reakcionáriusnak tartom, őt sérteni — sem ezzel, sem mással nem kívánom. Ő konzervatív. Én radikális vagyok. Ennek a megállapítása nem sérelem. Valamint én reám nézve nem az, úgy ő rá nézve sem az. E mellett az ő tudását és kiváló tehetségét őszintén elismerem és megbecsülöm.

Viszontlátásig az *osztályharc* kérdésében és esetleg más, az Orle-re nézve „kilátásba helyezett“ eszmecserében is.

Jánosi Zoltán.

KÜLÖNFÉLÉK.

— **Koalíció.** E címen tettem szóvá azokat a támadásokat, a melyeket az O. R. L. E. ellen a „Magyar Szó“ a kath. lapok és a Sárospatakiak folytatnak. Koalíciónak neveztem ezt a szövetséget, mert a koalíció alkalmi egyesülés elvileg más alapon álló pártok között. Látnivaló, hogy Pályit nem azonosítottam az ultramontánokkal. De azért nem mondhatom azt, hogy mostani szereplése nem azok malmára hajtja a vizet. Nekünk reformátusoknak legalább semmiképpen sem használ és fizetett ellenségünk se mivelhetne gonoszabbat ellenünk. De hát ez legyen az ő dolga. Ha azonban a protestantizmus gáncs és félelem nélküli lovagja ilyen módon viselkedik, az mindent igazolhat, csak azt nem, hogy az eszme önzetlen harcosa. Még ha igaz lett volna is az, hogy nem akarták szolgálatait megjutalmazni és háttérbe szorították, még akkor sem lett volna szabad ellene fordulni az ügynek, a melynek addig ime bajvivója és tüntető előharcosa volt. De nem is igaz, hogy Baltazár és én lázítottunk volna ellene. Én még az első felolvasás után eltávoztam az O. R. L. E. alakuló gyűléséről s Baltazár azóta is csak egyeztetni próbált s az ellentéteket áthidalni törekedett és semmiképpen sem szolgált rá, hogy Pályi ilyen kvalifikálhatatlan módon támadja. Én se tehetek arról, hogy fitkarrá és a hivatalos lap szerkesztőjévé választottak. Az elsőt nem kerestem, a másik ellen pedig tiltakoztam és Kiss Ferencz p.-ladányi lelkészt hoztam javaslatba. De ő nem vállalta, más sem akadt, azért viselem e terhet. Hogy nem méltatlanul, azt a dolog sulyából, a támadásokból és az ügy szép előhaladásából következtetem. A támadások és Pályi megfordulása dacára, vagy épen ezért a Lelkészegyesület szervezése napról-napra előre halad és célját is fogja érni. Ha nem velünk, hát másokkal, de az O. R. L. E. ügye és a ref. lelkészek vállalkozása sikerülni fog. Bármit mondjon Pályi, a Lelkészegyesület dolgában ő bíró nem lehet, ő ennek ügyében nem illetékes. Ha mellőzésről panaszkodik, csak félreértésből teheti s ha személyeskedik, úgy az igazság és köztisztesség ellen vét. Különösen akkor, midőn engem azzal rágalmaz, hogy az ő háta megé állva Tisza Istvánt panamázással vádoltam meg, de ő az én cikkemet kinem adta. Ez nem áll. Én nem is irtam cikket a Pályi lapjába, melynek irányát elleneztem s az O. R. L. E. megalakulásáig vele összekötetésben sem voltam. Az O. R. L. E. megalakulása után azonban tény, hogy 2—3 közleményt

melyet a D. P. L. számára küldtek be, eljutattam nem hozzá, kit nem is ismerek, hanem a prot. rovat vezetőjéhez Szilágyi urhoz, ki többször fordult hozzám. Azonban jeleztem azt is, hogy e cikket nem én irtam és azt is állítom, hogy semmi olyan passzus nem volt azokban, mely Tiszát panamázással vádolta. Ez tévedés vagy egyenesen valótlanság. Kész vagyok ez állítást bizonyítani és ez ügyet választott férfiak ítéletére bizni. Mint magát a dr. Pályi egész eljárását is, melyet egyénileg inkorrektnek, az ügyet illetőleg pedig teljesen elhibáztottnak tartok. Felkérem azért őt, hogy akár a prot. sajtó szindikátus, akár egy becsületbiróság előtt magát igazolja s az ügyet tisztázza. Míg ezt nem teszi, én vele többé szóba nem állhatok, de mások sem, a kinek az O. R. L. E. ügye lelkükön fekszik. De ez nem azt teszi, hogy meghátrálok előle. Én nem félek még Pályitól se. Az alattomos strébereket pedig megvetem. *Dr. Ferenczy Gyula.*

— **Nyílt levél ifj. Révész Kálmán negyedik elemista urhoz.** Kedves uram öcsém! Bizonyára nem is tudja, hogy igentisztelt atyja ura, milyen lesújtó csapást akart rám mérni azal, hogy maga helyett kedves öcsémmel választottatott az én „Egy kis elmékedtető“ című irásomra. A kunok is így küldték egyszer a cserhalomi csatába magok helyett a gyermekeiket. De *akkor sem a kunok győztek.* Ebből a dologból kettő világos. Az egyik, hogy igen tisztelt atyja ura kifogyott az érvekből. A másik, hogy van neki egy kedves, barátságos kis fia, aki válaszra érdemesíti azt is, aki nem esperes. Áldja meg a jó Isten kedves öcsém uramat. Vagyok öreg barátja Jánosi Zoltán debreceni ref. lelkész.

— **Nyilatkozat.** A „Sárospataki Ref. Lapok“ egy 1902-ből való cikkem leközlésével a következtetlenség vádját akarja velem szemben érvényesíteni. Ez érvényesítési törekvéssel kapcsolatban tisztelettel kinyilvánítom, hogy jobb meggyőződésre, helyesebb véleményre, megállhatóbb felfogásra jutni olyan erkölcsi dolog, a melyért nincs okom sem nekem, sem másnak szégyenkezni, különösen ha 1902-ben csak kongresszusról volt szó, 1907-ben pedig Lelkészegecsületről. A kettő közötti különbség is elegendő a kérdés magyarázatául. S mert úgy vagyok meggyőződve, hogy az Országos Lelkészegecsület a magyar prot. egyház jogainak védelmében, a prot. lelkészek anyagi és erkölcsi fejlődésének biztosításában, az ultramontán törekvéseknek visszaverésében egyik hatalmas eszköz lehet, lelkiismeretbeli kötelességemnek tartom, hogy cél-

jaiban támogassam s az anyaszentegyháznak így is híven szolgáljak, hiszen ha mindenki minden téren minden tehetségét kifejti is, akkor is csak kötelességet teljesít s nem érdemet szerez. Ha következetességgel is, ha gyalázatra is, ha kipelengérezve is, ha az egyházmegyei ügyészek állandó felügyelete alá helyeztetve is, — a mint Ibrányi András lelkésztársam gondolja — ha lépten-nyomon vádoltatva is, de dolgozhatom a protestáns ügyekért, igazságokért s a magyar prot. lelkészek boldogulásáért: ez olyan munkatér, a melyről nem szoríthatom le s olyan cél, a melytől nem tántoríthatom el s ugyhiszem más se, a ki az ügyért lelkesedik. Dr. Tüdös István.

— **A görög katolikus lelkészek kongruája.** Munkácsról írják, hogy Firczak Gyula püspök, már régebben bizottságot küldött ki, hogy a görög katolikus lelkészek kongruája dolgában a kormányhoz terjesztendő memorándumot készítsen elő. Ez a bizottság most elkészült munkájával és azt még ebben a hónapban küldöttség adja át az illetékes miniszternek. A küldöttséget Firczak püspök vezeti. A memorándum főbb pontjai a következők: 1. Az államsegtség egészítessék ki 2400 koronáig. 2. A ségedlelkészekké 1200 koronáig. 3. A kiutalványozást az adóhivataloknál eszközöljék és pedig előleges hónapos részletekben. 4. A nyugdíjas papok 1600 koronát kapjanak. 5. Végül rendezzék a speciális viszonyok miatt, a papözvegyek és árvák dolgát is. 6. Az összes kongruális fizetéseket 1908. január elsejétől folyósítsák. A fenti hirt a „B. H.“-ből vesszük átál és szívesen leközlöljük a gör. kath. lelkészek memorandumát is, melynek ismeretes tétélei teljesen fedik a ref. lelkészek kívánságait is. De megfelelnek másfelől, azoknak a törekvéseknek is, melyek a róm. kath. alpapság részéről, különösen a Magyar Államban részletes kifejezésre jutottak. Ezeket a törekvéseket a maguk részéről is támogatni kell, mert a lelkészek fizetésrendezési ügye, nem felekezeti érdek hanem általános társadalmi követelmény. Tudvalevőleg ezzel a tárggyal foglalkozott az Országos Lelkészegecsület alakuló közgyűlése és a 48. XX. t. c. végrehajtásának ügyében kiküldött bizottság. Emlék iratot akarunk mi is készíteni, melyet minden megyei egyesület letárgyaljon és hatóság utján a kormány vagy az ország gyűlés elé vigyen. Ennek az emlékiratnak azonban nem csak általánosságban kell foglalkozni a fizetés rendezés kérdésével, hanem számszerűleg az erre szükséges összeget is megjelölve.

— **Szavazatbontás.** A dunántuli ref. egyházker. szavazatbontó bizottsága f. évi január 29-én Komáromban megtartott ülésében felbontotta a Szilassy Béla és dr. Szily János valamint Mozsonyi Sándor és Gyalókay László világi illetve egyházi egyházkerületi tanácsbíró jelöltek között szűkebbkörű választás folytán leadott és beérkezett szavazatokat. Megválasztott egyházkerületi világi tanácsbíró iett 74 szótöbbséggel Szilassy Béla Egyházi tanácsbíró lett 105 szótöbbséggel Mozsonyi Sándor kadarkuti lelkész.

— **Tanári kinevezések.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter, szerződéses jogából kifolyólag, a gyönki

ref. algimnáziumhoz Gyimóthy Jenőt, a mezőturi ref. főgimnáziumhoz pedig Fejér Lajost, Hosszu Lajost és Kocsis Gábort rendes tanárokká nevezte ki, illetve az államilag kinevezett tanárok létszámába átvette.

— **Nyilvánossági jog.** A vallás- és közoktatásügyi miniszter a karcagi ref. főgimnázium V. és VI. osztályainak nyilvánossági jogát végleg, a VII. és VIII. osztályok nyilvánossági, valamint érettségi vizsgálat tartási jogát pedig az 1907—8. iskolai évre megadta.

— **Protestáns szervezkedés.** Győrött, amint az Ev. Örálló írja, néhány lelkes protestáns férfi kezdeményezésére protestáns kör van alakulóban, mely széles körökben élénk tetszésre talált. Az eszme felvetői már el is készültek a kör létesítésének tervezetével s azt szűkebb körü értekezlet elé fogják terjeszteni. A tervezet szerint a megállapított kötelező tagdíj egy évre 1 korona lenne. Ezt a tagdíjat azonban csak akkor fizetnék, akikre az nem ró terhet. Így tehát lehetővé tétetik, hogy minden protestáns, a legszegényebb is, tagja lehessen a körnek. A befolyt tagdíjból a vallási kultusz fejlesztésére olcsó protestáns egyházi művek szereztetnének be és azok ingyen terjesztetnének a szegénysorsu protestánsok körében. Ezenkívül a vallásos esték jövedelme segélyalapul szolgálna a nyomorgó protestánsok számára. Az anyakör havonta egyszer tartana a téli időszakban vallási, irodalmi és ismeretterjesztő felolvasásokat. Mig a kebelében alakulandó kerületi körök lehetőleg minden vasárnap délután magában a kerületben rendeznének ilyen előadásokat. P. E. I. L.

— **A róm. kath. népszövetség** lefolyásával foglalkoznak lapjaink. A P. E. I. E. e tárggyal kapcsolatban következő megszívlelendő megjegyzést teszi: „De amikor tudomásul vesszük, a róm. kath. népszövetség megalakulását és akcióba indulását, ismételten és tisztelettel kérdezzük ami prnt. fővezéreinket, akik beszédekben elismerték a klerikalizmus veszedelmes terjeszkedését és a védekezés szükséges voltát: mikor látják elérkezettnek azt az időt, amikor szintén akcióba lépjenek? Várjuk, várjuk, egyre várjuk ezt. Hiába várjuk? De ha azután a tábor mégis megindul a vezérek nélkül ne tessék kartácsosal bele lőni és bele lövetni, az ellenség nagy gaudiumára! Kartácsolni csak a futó sereget szokták. A bátor és harcrakész sereget pedig bölcsen vezetni: kötelesség!

— **Megint Csernoch.** Ő volt a néppárt esze s hogy esze volt, ez onnét is világos, mert ő nyerte el a csanádi püspökséget. Adassék tisztelet a néhai tudós esztergomi kanonoknak, ki a pápai kancellária titkaiban és a stílus curialis titkaiban jártasabb volt, még talán Vinter Pálnál is, Hajnald néhai kedves titkáranál és adlátusánál, Mindezen tudományát kétségbe kellene vonnunk, ha igaz az a hír, hogy ő képviselői mandátumát megakarja tartani. Ez a törvény és tradíció ellenére volna. Összeférhetetlenség, mely ellen tiltakoznunk kellene. Éretlen gyümölcs, a mely nem élvezhető s még is nehezebben szakad. A csanádi püspöknek nincs többé ilyen politikai fogásokra szüksége, van neki szép hivatása, nagy dominiuma és sok kegyes elődjei, a kik nem voltak követek, de voltak a vallás buzgó papjai s azok között a kegyes életü Gellért, ki elindult a szent

földre is talált mártir halált Budán. Csernoch pedig ugyan ott püsköki főveget. Keresse hát ezután szent hivatala tisztit.

— **Lelkészválasztás.** A diósjenői ref. egyház Baranyki Károly kisoroszi-i lelkészt, az ószivaci ref. gyülekezet id. Hettesheimer Henrik segédlelkészt választotta meg lelképásztorává. — Anarcsra (Szabolcs) a Biró János lemondásával megüresedett lelkészi állásra Porzolt István nagykállói s. lelkész hivatott meg. Sülmedre Patáky László kabai s. lelkészt választották, Márokpapiba (Bereg) pedig Létay Menyért debreceni s. lelkészt. Isten áldása legyen a nyájakon és az új pásztorokon.

Tartalom-jeyzék: 3 ik zsoltár. Széki Ákos. — Levelök. Dr. Ferenczy Gyula. — Az állami középiskolai tanárok felekezeti aránya. — Protestáns Szövetség. Simon Károly. — Nyílt levél az O. R. L. E. elnökéhez. M. Barna Gyula. — Ref. irányu iskolai szemléltető képek. Dr. Barcsa János. — P-f. ur reakcionarius. Pokoly József. Jánosi Zoltán. — Különfélék.

Felelős szerkesztő: **Dr. Ferenczy Gyula.**

Szives figyelmébe ajánljuk a közelgő konfirmáció alkalmára

Révész-Szoboszlay S. Szabó-féle

Konfirmációra előkészítő kátét

kérdések és feleletekben.

Ára 30 fillér.

Minden 10 egyszerre rendelt példány után egyet ingyen adunk.

Konfirmációi emléklapok

darabja 4—5 és 6 fillér.

100 darab egyszerre való vételénél 3.60, 4.50, 5.40

Kaphatók:

HEGEDŰS ÉS SÁNDOR

protestáns irodalmi könyvkiadóhivatala.
Debrecenben.

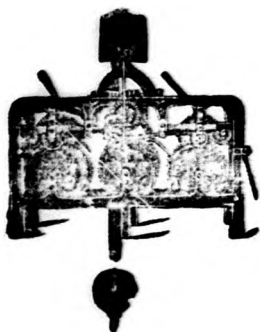
Löfkovits Arthur

== óras, ékszerész üzlete Debrecen, Piac-u. ==

Egyházi készletek, keresztelő edények, urasztali poharak, tányérok, kannák alkalmi ajándékok nagy raktára.

A református egyházak szállítója.

Toronyórák

palota-, városházi-, gyári- és lak-tanya berendezését a legelőnyösebben eszközli

Mayer Károly utóda
Müller János
első magyar óragyár

= gőzerő berendezéssel =
Budapest, VII., Csömöri-u.
50. saját házban.

Képes árjegyzékek és költségvetések bérmentve.

Lukács Vilmos és Testvére

Hatvan-utca 5.

Tető fedési vállalat Eternit aszbeszt cement palával. Aszfalt lemezek egyszerű és kettős ragasztott fedés Facement tetők készítése. Mindennemű beton és cement munkák. Portland és román cement.

Telefon 308.

A magyar védőegyesület 340—42. számú védőtáblái.

Erős takarékos konyha
tűzhelyek edények

mosó facsaró és mángorló
gépek raktára.

Sesztina Lajos

vaskereskedésében

DEBRECEN, Piac-u. 23

Hajdumegyei Népbank

mint szövetkezet.

Ötödik évtársulatát 1908. január elsején nyitotta meg melybe tagok bármikor beléphetnek.

Az intézet tagjainak száma rövid négy évi fenállása alatt 4200-re emelkedett, a kik 16,000 törzsbetétre több mint 800,000 koronát fizettek be, mely összeg az évtársulat tartama alatt 2500,000 korona tőkének felel meg.

A vidéki tagok befizetését megkönnyítjük azáltal, hogy a pénz beküldésére postatakarékpénztári befizetési lapokat díjtalanul adunk.

A törzsbetétek eddig megállapíthatólag 6/-ot jövedelmeznek.

Kölcsönöket a hét bármelyik napján utólag fizetendő legolcsóbb kamattal folyósít.

Minden 10 korona kölcsön heti 50 fillérjével visszafizethető, melyben a kamat is befoglaltatik, tehát külön kamatot nem kell fizetni.

Kölcsönöket adunk: 1. A befizetett összeg $\frac{9}{10}$ erejéig kezesség nélkül. 2. Kezességi kölcsönöket egy vagy több elfogadható kezes jóállása mellett, még azon esetben is, ha azok nem szövetkezeti tagok. 3. Jelzálog kölcsönöket ingatlanokra való bekebelezés mellett. 4. Zálog kölcsönöket biztosítékul elfogadható értékekre.

Jelentkezések az ötödik évtársulatba való belépésre vagy kölcsön iránt, bármely nap délelőtt vagy délután az épület helyiségében Piac-utca 69. szám, az Ipar- és keresk. kamara épületében eszközölhetők.

Dr. Révi Nándor,
jogtanácsos.

Dr. Brukner Ernő,
elnök.

Ügyvezető választmány:

Dr. Ferenczy Gyula,
elnök.

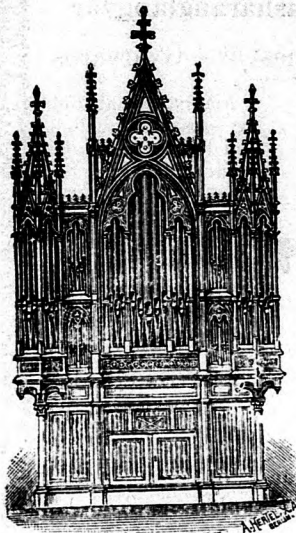
Hegedüs Sándor.

Grósz Nagy Ferencz.

Orgona építészeti műterem

DEBRECENBEN.

Darabos-utca 7. szám alatt (a Collégium mellett.)
Fennáll 1883. óta.

Készíték a mai kor legtökéletesebb vívmányai szerint bármily rendszerű s nagyságu új orgonákat, jótállás mellett. — Orgona építészetem fennállása alatt 193 ev. ref. egyháznak szolgáltam teljes megelégedésükre munkámmal, melyeknek jóságával, kiválóságával elértem azt, hogy minden évben növekszik a cégem iránti bizalom, melynek folytán a mult évben üzletemet gépekkel szereltem fel, hogy minden tekintetben a kor színvonalán álljak.

Elvállalok régi orgonák új szerkezetre való átalakítását áthelyezését, tisztítását és javítását, vagy évi gondozását mérsékelt áron. A nagytiszteletű és tekintetes egyházi előljáróság szives partfogásába ajánlvá továbbra is magamat teljes tisztelettel

Kerékgyártó István
orgona építő.

Amerikai Cottage-szivólegrendszerű harmoniumokat

valamint európai rendszer szerint
a legolcsóbban szállit

Pajkr Rezső és Társa

Budapest, VIII., József-körut 15. szám.

Pianók.

Ára 120 kor.-tól
fölfele. —
Részletfizetések
8 kor.-tól fölfele

Pianinók.

Képes árjegyzék
ingyen és bérn.
= 5 évi =
jótállás.

Pedálos-harmoniumok

mindkét rendszer szerint és minden nagyságban pontos orgonaméretekkkel, templomok, szemináriumok részére.

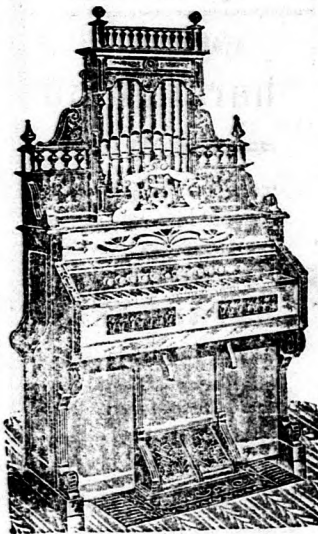
Orgona - Harmoniumok

A gyönyörű hang, melyet a világhírű és elismert legjobb gyártmányú amerikai rendszernek elmés szerkezete elővarázsol, önmagának zeng dicséretet. 65 forinttól minden árban kapható.

Első magyar — villamos erőre berendezett — hangszergyár.

Stowasser J. cs. és kir. udvari hangszergyáros, a m. kir. zene-akadémia, színházak, művészek stb. szállítója
BUDAPEST, II., Lánchid-utca 5.

Továbbá ajánlja saját gyárában készült, elismert legkiválóbb minőségű összes huros-, vonós- és fuvó-hangszereit, szakértői és feltétlen szolid árak mellett.

Hangfokozó-gerenda

mely által bármely hegedű, gordonka beillesztése után sokkal jobb, erősebb és lágyabb hangot nyer. (Biztos siker.) Hegedűbe hangfokozó-gerenda 4 frt. Kezesség minden egyes hangszernél.

Legnagyobb gyár és raktár.

Saját találmányú (Rákóczi) Tárogató; általánosan elismert legjobb, mely tökéletes solo hangszerré általam konstruáltatott iskolával 35 forinttól feljebb.

Az összes hangszerek javítása különleges, szakzerű pontossággal, jutányos árban; kezesség minden egyes hangszernél. Árjegyzék minden egyes hangszerről külön, kívánatra bérmentve küldetik.

— Kivitel-nagyban és kicsinyben.

Alapított 1851-ben.

DÁVIDHÁZY KÁLMÁN

elsőrangu könyvkötészete és diszműves üzlete
DEBRECEN, Fűvészkert-utca 9.

Teljesen modern berendezésű üzlet. Megbízható s kifogastalan munkát készít mindennemű könyvkötészeti, diszműcikkben és bőrmunkákban.

Ima-, Énekeskönyv s más Egyházi műveket tömeges mennyiségben, versenyképes kivitelben és gyári áron.

**Anyakönyveket, tartós jó kötésben
Szent Bibliát és emléklapokat
különleges diszkötésben jubileumokra.**

Aranykönyvek egyházak számára mely jótékony adományok nyilvántartására is alkalmas.
Kéziratok befoglalására táblákat, melyek a szószéken vagy temetéseknél előnyösen használhatók.

Iskolák számára térképek és táblázatok felhuzását vászonra vagy papírra és ezeken kívül még számcsészakba vágó munkát.

Szükséglet esetén bármely cikkre nézve azonnal szolgálók, — számítások a különleges munkákhoz, — mint **Disztáblák, Emléklap és aranykönyveken, rajzokkal, kívánatra izletes stylusban, levéltári okmánytartók.**

Baktai EGRY FERENCZ

== harangöntő ==
Kis-Gejőcz, Ungmegye.

A milleniumi kiállításon kitüntetve.

Hódmezővásárhelyen 1904-ben
== arany oklevelet nyert. ==

Ajánlja
harangöntő
mühelyét.

mely a legrégebb és a legjobb hírnevű az országban Teljes szavatosság mellett szállít

harangokat

bármilyen súlyban, nemetszőket feltétlenül visszavesz, a költségeket visszatéríti Árjegyzéket bérmentesen küld.

Nagyon sok előismerő irat.

Novotny Antal

harangöntőde és
vasharanglábgyár

Temesvár - Gyárváros.

Ajánlja magát több évi szavatolás mellett régi harangok újraöntésére, valamint új harangok és teljes harangcsoporthoz előre meghatározott hangok utáni elkészítésére. Különösen ajánlja saját találmányú új modern átlukasztott

harangjait

melyek felső részükön a hegedűéhez hasonló S alakú nyílásokkal vannak ellátva és azért erősebb, terjedelmesebb és mélyebb hangok.

guak, mint régi modoruk. Ily szerkezetű 327 kgos harang hangban egyenlő 461 kgos régi modoru haranggal. Ajánlja továbbá togatható vertvas-koronákat, régi harangok lyetnekkel való újra szerelését és vertvas-harang állványokkal. Költségvetések és képes árlapok díjmentesen szolgáltatnak. -- Az 1896 orsz. kiállításon milleniumi nagyéremmel kitüntetve.

A „Neumann M.” cég debreceni áruházáról.

NEUMANN M.

cs. és kir. udvari szállító

Debrecen. Fő-tér, a magy. kir. postával szemben.

Áruházában levő mindennemű öltönyök, színre, minőségre és olcsóságra nézve első helyen állanak.

Kizárólag csak a tulajdonát képező eredeti modelljeiszerint készült férfi- fiu- és gyermekruhák vannak raktáron.

Minden darab saját mühelyében, személyes felügyelete alatt készül.

Az ország minden nagyobb városaiban hatalmas fiók-telepek.

Alapított 1845-ben.

Mérték szerint külön osztály

ALAPÍTTATOTT 1845-ben.